

Alleen bezuinigen is niet de oplossing voor de eurocrisis

Laat premier Rutte niet de fout maken van Hendrikus Colijn

Het kabinet bezuinigt maar anticipeert niet op zwaar weer in Europa. Hervorm banken en besteed eventueel later meer geld, stellen vier hoogleraren economie.

Het kabinet heeft twee weken geleden concrete voorstellen gelanceerd voor meer begrotingsdiscipline in het eurogebied, maar op twee essentiële punten is de Europese agenda van het kabinet onvoldoende uitgewerkt. Ten eerste moet het Europese noodfonds worden vergroot om besmetting vanuit het insolvable Griekenland te voorkomen. Verder dienen eurolanden beslissingsbevoegdheid aan het fonds te delegeren. Daarbij moet het fonds uiteraard zijn onderworpen aan een welomschreven en te controleren mandaat. Alleen dan kan het fonds daadkrachtig opereren als solvabele landen in liquiditeitsproblemen komen. Zo wordt voorkomen dat de Europese Centrale Bank (ECB) haar onafhankelijkheid op het spel zet door obligaties op te kopen in tijden van hoogspanning.

Het tweede punt waarop het kabinet nog een broodnodige visie ontbeert, is het bankwezen. De plaat van het schuld- en boeteverhaal over Zuid-Europa is grijs gedraaid en moet worden uitgezet. Ook Noord-Europese overheden hebben niet goed opgelet toen financiële instellingen waarop zij toezicht hielden, grote bedragen uitzetten in Zuid-Europa. Het is urgent dat Noord-Europa haar verlies neemt door het

De plaat van schuld en boete in Zuid-Europa is grijs gedraaid

bankwezen te herkapitaliseren en, met de kennis van nu, leert van de fouten uit het verleden. Japan heeft ons geleerd dat het van het grootste belang is om oninbare schulden zo snel mogelijk af te schrijven en het bankwezen gezond te maken, opdat de financiële sector zijn normale functie weer kan vervullen. De fragiele toestand van het moment betekent dat banken elkaar niet vertrouwen en fundamentele problemen hebben zich te financieren. Het bankwezen wordt via de achterdeur overeind gehouden door overheden (depositogarantie) en de ECB (liquiditeitssteun).

Onderdeel van het afschrijven van oninbare schulden is ook een prompte herstructurering van de Griekse schuld. Dit is niet alleen in het belang van Griekenland, maar ook in dat van de crediteuren. Met een ondraaglijke schuldenlast op de nek van Griekenland zijn daar geen hervormingen af te dwingen. Dit moet hand in hand gaan met een versterkt noodfonds en de herkapitalisatie van

banken om besmettingsgevaar op overtuigende wijze tegen te gaan.

Ook moet worden voorkomen dat het bankwezen in de toekomst weer belastingbetalers kan gijzelen. Herkapitalisering van het fragiele bankstelsel is uiterst urgent. De belangrijkste problemen in de financiële sector zijn nog steeds niet opgelost – het *too-big-to-fail*-probleem, de complexiteit van financiële instellingen (*too-complex-to-fail*), het gebrek aan internationale coördinatie in het banktoezicht en de sterke fiscale prikkels voor schuldfinanciering. Structuurveranderingen moeten banken minder complex maken en het speelveld van banken indammen. Besluitvaardig Europees toezicht met een duidelijke verdeling van verantwoordelijkheden is onmisbaar. Het is spelen met vuur om kleine landen als Ierland en Nederland impliciet garant te laten staan voor een grote financiële sector. Het is onverantwoord dat het kabinet geen visie formuleert op de toekomst van de financiële sector en op hoe de risico's van onze grote financiële sector voor de Nederlandse openbare financiën kunnen worden ingedamd.

Dan het Nederlandse begrotingsbeleid. Het Centraal Planbureau schrijft in de Macro Economische Verkenning: „Mocht de schuldencrisis echter verder uit de hand lopen, [...] dan moeten de fouten uit de jaren 30 niet herhaald worden”. Alle seinen staan op rood. Een fragiel bankwezen, onhoudbare overheidsfinanciën en een teruglopende groei zijn een ideale voedingsbodem voor een diepe economische crisis, zoals in de jaren dertig van de vorige eeuw. Mochten de risico's uit de hand lopen, dan komt de overheidshuishouding in zwaar weer en zal een sterke neiging bestaan extra te bezuinigen om de kredietwaardigheid van Nederland te beschermen.

Dit is een valkuil waar het kabinet in dreigt te lopen. Het kabinet anticipeert in de Miljoenennota onvoldoende op het zware weer dat Europa mogelijk te wachten staat. Voor Noord-Europese overheden zou ruimte moeten worden gecreëerd om bij een verdiepende crisis de automatische stabilisatoren toch te laten werken (door het laten lopen van uitgaven terwijl inkomsten dalen), om te voorkomen dat het afbouwen van private schulden resulteert in een destructieve, neerwaartse spiraal van vraaguitval in Europa. Ook kunnen wellicht enkele gerichte bestedingsimpulsen nodig zijn, bijvoorbeeld in de infrastructuur.

Het is cruciaal dit zo te doen dat de Nederlandse kredietwaardigheid niet op het spel wordt gezet en ons land tegen lage tarieven kan blijven lenen. Met de hoogste urgentie moeten daarom structurele maatregelen worden voorbereid die het groeivermogen van onze economie versterken. Het gaat dan bijvoorbeeld om het hervormen van de woningmarkt (inclusief het aanpakken van de hypotheekrenteaftrek en een permanente verlaging van de overdrachtsbelasting), het versneld verhogen

van de pensioenleeftijd naar 68 en het koppelen aan de levensverwachting, en het vlottrekken van de arbeidsmarkt voor ouderen, door het moderniseren van het ontslagrecht en de WW. Langetermijnhervormingen zijn belangrijker dan ooit om de kredietwaardigheid van overheden te beschermen en zo speelruimte te creëren om een systeemcrisis in het eurogebied te voorkomen.

Nederlandse kabinetten van uiteenlopend pluimage hebben ons land bijzonder kredietwaardig gemaakt. Ons land heeft, samen met Duitsland en andere kredietwaardige landen in Europa, een grote verantwoordelijkheid om de wereld economie te beschermen tegen het uiteenvallen van de eurozone. Dit vraagt een duidelijke agenda om uit de eurocrisis te komen en om ervan te leren voor de ontwikkeling van Europese instituties. Nederland moet zijn sterke kredietwaardige positie op dit historische moment kapitaliseren met een invloedrijke visie op de toekomst van Europa. Als han-

Landjes als Ierland en Nederland kunnen niet garant staan

delsnatie kunnen wij alleen floreren in een stabiel en welvarend Europa.

Het gaat er niet om of het de belastingbetaler iets zal kosten, maar of we het onvermijdelijke verlies voor de belastingbetaler kunnen minimaliseren. Uit welbegrepen eigenbelang is het zaak de schuldencrisis in de kiem te smoren door het uitbreiden van potentiële liquiditeitssteun aan Europese overheden, het herkapitaliseren van banken, het versterken van het Europese groeivermogen en het waarborgen van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op lange termijn. Hoe langer we wachten met het nemen van politieke pijn van het opruimen van de oninbare schulden van het bankwezen, het doorvoeren van structurele hervormingen en het delegeren van essentiële bevoegdheden aan Europa op het terrein van het Europese bankwezen en liquiditeitssteun aan overheden, hoe groter de uiteindelijke kosten zullen zijn voor de belastingbetaler.

Dit is daarom geen tijd voor boekhouders, maar voor staatsmannen en -vrouwen die niet vastzitten in een idee-fixe dat staatsschuld de oorzaak is van alle europolen en dat bezuinigen dus de enige remedie is. Laten Merkel en Rutte niet de fouten herhalen van Colijn en andere beleidsmakers uit de jaren dertig.

Arnoud Boot en **Sweder van Wijnbergen** zijn hoogleraar economie aan de Universiteit van Amsterdam. **Lans Bovenberg** is hoogleraar economie aan de Universiteit van Tilburg en **Bas Jacobs** is hoogleraar economie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.